

Handläggare
Lisa Alm
08-508 35 546**Till**
Arbetsmarknadsnämnden
den 19 september 2017**Ärende 9****Yttrande över remiss av Utbildning, undervisning
och ledning - reformvård till stöd för en bättre
skola (SOU 2017:51)***Remiss från Kommunstyrelsen, dnr 110-1165/2017***Arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut**

1. Arbetsmarknadsnämnden hänvisar till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.
2. Arbetsmarknadsnämnden beslutar justera paragrafen omedelbart.

Arjun Bakshi
arbetsmarknadsdirektörBengt Jönsson
avdelningschef
Vuxenutbildning StockholmKarin Eriksson Bech
utvecklingschef**Sammanfattning**

Kommunstyrelsen har remitterat utbildningsdepartementets utredning Utbildning, undervisning och ledning – reformvård till stöd för en bättre skola (SOU 2017:51) till arbetsmarknadsnämnden.

Sedan 2011 ställs krav på legitimation och behörighet för möjlighet att anställas utan tidsbegränsning som lärare samt för att bedriva undervisning och självständigt sätta betyg. Reformen har sedan den trädde i kraft ändrats vid flera tillfällen för att hantera problem som identifierats. I detta delbetänkande föreslår utredningen ytterligare ett antal förändringar för att justera den omfattande regleringen.

Utredningen föreslår att undantaget från kravet på legitimation och behörighet för lärare i yrkesämnena tas bort. Utredningen föreslår

även att möjlighet till visstidsanställning under tre år inom sfi ska införas.

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att utredningens utgångspunkter och flera av förslagen är goda. Förvaltningen ser dock med oro på att yrkeslärare ska omfattas av krav på behörighet och legitimation då det generellt är svårt att rekrytera behöriga lärare till vuxenutbildning och det är mycket svårt att rekrytera behöriga lärare inom vissa yrkesämnena. För lärare inom vissa yrkesämnena är motivationen att läsa in behörighet låg, beroende på livssituation och yrkesbakgrund.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget om tre års visstidsanställning inom sfi då det kan attrahera fler till yrket och skapa mer stabilitet och kontinuitet inom läraryrsörjningen. Det finns dock behov av att tydliggöra villkor och förutsättningar kring anställningarna för att fullt ut kunna bedöma förslagets konsekvenser för staden.

Förvaltningen har inga synpunkter på utredningens skrivelser om introduktionsperioden för lärare.

Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat utbildningsdepartementets utredning *Utbildning, undervisning och ledning – reformvård till stöd för en bättre skola* (SOU 2017:51) till arbetsmarknadsnämnden.

Förvaltningens svar omfattar de delar av utredningens förslag som berör vuxenutbildning.

Utredningen om en bättre skola genom mer attraktiva skolprofessioner, U 2016:06, har överlämnat sitt delbetänkande *Utbildning, undervisning och ledning – Reformvård till stöd för en bättre skola*. Delbetänkandet innehåller förslag som syftar till att ge bättre förutsättningar för lärare, förskollärare, rektorer och förskolechefer att utföra sina uppdrag genom att se över behörighets- och legitimationsreglerna.

Utredningen konstaterar att det senaste decenniets politiska reformer som berör skolväsendet har varit många och genomgripande. En ny skollag, nya läroplaner och en ny betygsskala är bara några exempel på centralt beslutade förändringar som på ett mycket konkret sätt påverkat förutsättningarna för skolans och förskolans verksamhet.

Sedan 2011 ställs krav på legitimation och behörighet för möjlighet att anställas utan tidsbegränsning som lärare samt för att bedriva undervisning och självständigt sätta betyg. Reformen har sedan den trädde i kraft ändrats vid flera tillfällen för att hantera problem som identifierats. I detta delbetänkande föreslår utredningen ytterligare ett antal förändringar för att justera den omfattande regleringen. Flertalet förändringar är att betrakta som reformvård och lösningar på problem som följer av hur reglerna för legitimation och behörighet är utformade. De föreslagna ändringarna förväntas öka lärares och förskollärares möjlighet att utöka sina behörigheter, utan att därmed eftersätta legitimationsreformens grundprincip, att barn och elever ska ha rätt att undervisas av väl kvalificerade lärare och förskollärare.

Grundprincipen i legitimationsreformen, att en behörighetsgivande examen krävs för legitimation ska även fortsatt gälla. När den huvudsakliga strategin för att säkra undervisningens kvalitet, dvs. att ställa krav på legitimerade och behöriga lärare och förskollärare, i vissa fall inte är möjlig att tillämpa har en viktig utgångspunkt för utredningens arbete varit att lägga förslag som ger förbättrade förutsättningar för att steg för steg förstärka en obehörig lärares kompetens. Denna strategi bedöms av utredningen också kunna ligga till grund för hantering av den omfattande generella lärarbristen.

Utredningen föreslår att undantaget från kravet på legitimation och behörighet för lärare i yrkesämnen tas bort. Utredningen konstaterar att nästan två av tre yrkesverksamma yrkeslärare har en pedagogisk högskoleutbildning. Utredningen föreslår att undantaget från kraven på legitimation och behörighet för yrkeslärare bör upphöra fr.o.m. 1 juli 2022. För att detta ska kunna göras krävs dock omfattande satsningar från statens sida. Då blivande yrkeslärare ofta har en annan bakgrund och familjesituation än andra studenter behövs särskilda åtgärder för att locka skickliga yrkespersoner till yrket och utbildningen.

Utredningen föreslår att obehöriga yrkeslärare som deltar i yrkeslärarutbildning ska ha möjlighet att visstidsanställas under tre år i stället för det generella undantaget om ett år. Möjligheten föreslås finnas tillsvidare.

Utredningen föreslår möjlighet till förlängd visstidsanställning inom kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi). Antalet elever i sfi har ökat kraftigt de senaste 10 åren, från drygt 50 000 elever 2005 till knappt 140 000 elever 2015. Sedan 2015 har

antalet elever ökat ytterligare. Under samma period har antalet lärare också mer än fördubblats. Av lärarna är i dag cirka var tredje legitimerad och behörig att bedriva undervisningen. Regleringen av när sfi ska erbjudas gör att antalet elever som har rätt till undervisningen kan skifta snabbt, betydligt snabbare än den tid det tar att utbilda en sfi-lärare.

Genom att kunna erbjuda en obehörig lärare en tryggare anställning om personen samtidigt deltar i utbildning i svenska som andra språk bedömer regeringen att fler kan vara intresserade av att börja arbeta i sfi samtidigt som den samlade lärarkompetensen i sfi steg för steg förstärks. Utredningen föreslår därför att en lärare som ska bedriva undervisning i sfi ska få anställas under högst tre år även om läraren saknar legitimation och behörighet. Detta gäller om läraren samtidigt deltar i utbildning i svenska som andraspråk.

Möjligheten bör finnas tillfälligt för att klara den akuta situationen i sfi. Utredningen föreslår också att Skolverket får i uppdrag att ta fram ytterligare stödmaterial för undervisningen i sfi för att ge de nya och obehöriga lärarna bättre möjligheter att bedriva undervisning med tillfredsställande kvalitet.

Utredningen föreslår att introduktionsperioden för lärare och förskollärare tydliggörs

Sedan 2011 reglerar skollagen huvudmannens skyldighet att låta nya lärare och förskollärare genomföra en introduktionsperiod. Uppföljningar pekar dock på att långt ifrån alla lärare och förskollärare i praktiken får genomföra en introduktionsperiod av den omfattning och med det innehåll som regelverket föreskriver. I arbetet har det framkommit att vissa oklarheter råder kring skollagens formuleringar om när en introduktionsperiod ska genomföras.

Utredningen menar att ingen tvekan ska råda kring huvudmannens ansvar att se till att en nyexaminerad lärare eller förskollärare får genomföra en introduktionsperiod varför utredningen föreslår att skollagens justeras så att de oklarheter som framkommit klarläggs. Utredningen menar att Skolkommissionens förslag om ett professionsprogram för lärare och skollära är av stor betydelse och utgör den ram inom vilken en introduktionsperiod lämpligen utformas, både vad gäller innehåll och form. Utredningen ser därmed nya lärare och skolläres introduktion i yrket som en länk i den tänkta kedja av kontinuerlig utveckling i yrket och fortbildning som professionsprogrammet innebär.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom utvecklings- och utredningsstaben i samarbete med Vuxenutbildning Stockholm och HR-staben.

Arbetsmarknadsförvaltningens synpunkter och förslag

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att utredningens utgångspunkter överlag är goda: det är positivt med en översyn och justering av legitimations- och behörighetsregler i syfte att stärka lärares möjlighet att utöka sina behörigheter och att bedriva en undervisning av hög kvalitet.

Arbetsmarknadsförvaltningen vill lyfta fram att det generellt är svårt att rekrytera behöriga och legitimerade lärare till vuxenutbildningen. Statliga satsningar på lärare omfattar inte alltid vuxenutbildningen vilket bidrar till att läraryrket kan uppfattas mindre attraktivt inom vux. Positivt i förslaget är att utredningen lyfter svårigheten att locka yrkesverksamma att omskola sig till lärare och att det krävs extra satsningar.

Många vuxna ser yrkesutbildning som en snabb och trygg väg till arbete och inkomst inom ett bristyrke. Vi ser därför inom stadens vuxenutbildning en ökande andel elever som läser yrkeskurser, till skillnad mot gymnasieskolan där alltför många elever väljer teoretiska inriktningar. Inom yrkesutbildningen är studieresultaten goda, omkring 90 procent av eleverna får godkända betyg på sin kurs.

När det gäller yrkeslärare inom vuxenutbildning ser vi med oro på utredningens förslag då vi inte tror att de är tillräckliga för att trygga lärarförsörjningen inom yrkesutbildningen. I dag skiljer det sig stort mellan olika yrkeslärarkategorier kring hur lätt det är att hitta behöriga lärare eller icke behöriga lärare som är motiverade att läsa in behörighet. Det är relativt god tillgång på behöriga lärare inom vård- och omsorg och barn och fritid men sämre inom byggsektorn. Många av våra yrkeslärare inom bygg, el och vvs är inte behöriga. Att hitta behöriga yrkeslärare inom smalare branscher som fastighetsskötsel och plåtslagare är mycket svårt. De är ofta lite äldre personer som i slutet av sina yrkesverksamma år bestämt sig för att arbeta på skola, trots att de då kraftigt går ner i lön. För den kategorin av lärare är det troligtvis inte motiverat att studera in behörighet.

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag att lärare med en yrkeslärarexamen ska kunna meddelas behörigheter i ett ämne som de har relevant kompetens i enligt gällande föreskrifter. Detta möjliggör att fler lärare kan bli behöriga i fler ämnen och att

lärare får möjlighet att undervisa i fler ämnen som ingår i programstrukturen.

Arbetsmarknadsförvaltningen delar utredarens bedömning att krav på behörighet och legitimation för sfi-lärare är viktigt att hålla fast vid trots den låga andelen behöriga på nationell nivå. Vi ställer oss positiva till förslaget om möjlighet till visstidsanställning under tre plus ett år inom sfi. Ur ett arbetsgivarperspektiv kan förslaget bidra till bättre förutsättningar för stabilitet och kontinuitet i personalförsörjningen och vi tror att det kan attrahera fler att välja yrket.

Villkor och förutsättningar kring förslaget behöver bearbetas ytterligare för att förvaltningen fullt ut ska kunna bedöma konsekvenser för staden. Förvaltningen önskar tydliggöranden kring:

- Ska anställningen ske på heltid med studieledigt eller deltid. Vid deltid uppstår konflikt med mål om rätt till heltidsanställning.
- Förvaltningen utgår från att läraren inte får betalt av arbetsgivaren för studietiden. I annat fall blir det en mycket kostsam reform för kommunen.
- Det är viktigt att anställningen regleras så att de visstidsanställda inte får rätt till konvertering till tillsvidarejänst efter två år enligt reglerna i LAS. Anställningarna bör omfattas av skollagens regelverk om visstidsanställning för obehöriga lärare.
- Hur anställningen ska hanteras för lärare som avbryter studierna av olika skäl, eller att villkoren i övrigt ändras, behöver tydliggöras.
- Hur snart utbildningskravet ska börja gälla behöver tydliggöras. Risken finns att en lärare inte är beredd att börja studera där och då men kan förbereda sig för det framöver. Tiden kan vara avgörande för någon som ännu inte har bestämt sig och behöver en period av att prova på yrket.

Att tillgodoräkna sig yrkeserfarenhet för att arbeta som sfi-lärare kan vara svårt, det behövs i så fall riktlinjer för arbetsgivarens bedömning. Om varje rektor/skolenhet ska göra det finns risk för godtycklighet och icke likvärdiga bedömningar.

Arbetsmarknadsförvaltningen delar utredningens bedömning att det är angeläget med ytterligare nationellt stöd för undervisning för lärare inom sfi. Vi vill dock lyfta fram att våra erfarenheter av standardiserade modeller och undervisningsupplägg inte är enbart

positiva. Vårt nuvarande arbete med Skolverkets stödmaterial i grundläggande litteracitet ger insikter om hur svårt det är att skapa ett stödmaterial som passar alla och verkligen skapar den nytta materialet är tänkt att ge. Ett stödmaterial skulle dock med fördel kunna handla om vuxenpedagogik och om de särskilda omständigheter som det innebär att undervisa personer utan skolbakgrund.

Förvaltningen tycker att utredningens resonemang om en lärarexamen med inriktning mot arbete i sfi och svenska som andraspråk i vuxenutbildningen är intressant. För att attrahera lärare att välja en sådan utbildning bör inriktningen sfi/sva kunna finnas som valbart ämne tillsammans med vuxenpedagogik i kombination med andra ämnen beroende på vilken behörighet man vill ha.

Vi vill samtidigt poängtera att fler vägar till behörighet inom sfi/sva behöver finnas öppna för att kunna tillgodose lärarförsörjningen inom sfi.

Förvaltningen har inga synpunkter på utredningens skrivelse om introduktionsperioden för lärare, annat än att vi konstaterar att den är svår att genomföra i enlighet med bestämmelserna på grund av den ansträngda lärarsituationen.

Bilaga

1. Remiss: Utbildning, undervisning och ledning – reformvård till stöd för en bättre skola (SOU 2017:51)